

Načelo dostatnoga razloga, velika konjunktivna kontingentna činjenica

i Russellov paradoks propozicijā

Goran Lojkić

U suvremenoj raspravi o kozmološkome argumentu iz kontingentnosti (npr. Dale i Pruss 1999, Davey i Clifton 2001, Pruss 2009) središnje je pitanje vrijedi li načelo dostatnoga razloga (*Principle of Sufficient Reason*, PSR). Usprkos nekolicini utjecajnih disidenata, široko je slaganje da pod pretpostavkom prikladne inačice PSR-a slijedi opstojnost metafizički nužnoga prvoga uzroka (Pruss 2006: 4). Poznati Van Inwagenov (1983) argument protiv PSR-a pokušava pokazati da PSR implicira nepostojanje kontingentnih činjenica i da bismo stoga, zastupamo li libertarijansko gledište na slobodnu volju, PSR trebali odbaciti. Taj se *reductio* tipično smatra jednim od glavnih argumenata protiv PSR-a i samim time protiv leibnizovskoga argumenta iz kontingentnosti. Iako su neke slabije inačice PSR-a – npr. inačica po kojoj svaki kontingentni *entitet* ima objašnjenje svoje opstojnosti – otporne na Van Inwagenov argument, on bi, ako je uspješan, odbacio najčešću jaču inačicu PSR-a, koja tvrdi da svaka kontingentna *činjenica* ima objašnjenje. Jedna je od pretpostavaka Van Inwagenova argumenta mogućnost formiranja tzv. velike konjunktivne kontingentne činjenice (*Big Conjunctive Contingent Fact*, BCCF), tj. konjunkcije svih istinitih kontingentnih propozicija. U izlaganju pokušavam pokazati da pretpostavka BCCF-a vodi do paradoksa analognoga paradoksu propozicija iz prvoga Russellova pokušaja formuliranja teorije tipova u *Principles of Mathematics* (1903). Taj je paradoks kasnije naveo Russella na formuliranje puno složenije razgranate teorije tipova kako je nalazimo u *Principia Mathematica* (Whitehead i Russell 1910-13). Značilo bi to da, neovisno o ostalim spornim pretpostavkama, poput pretpostavke da nužne propozicije ne mogu objasniti kontingentne propozicije, Van Inwagenov argument protiv PSR-a nije uspješan. No, to također znači da nisu uspješne one inačice argumenta iz kontingentnosti koje su formulirane u terminima BCCF-a i da zahtijevaju preformulaciju uvažavajući razlikovanje propozicija prema tipsko-teorijskim redovima.

Literatura:

Dale, R. i Pruss, A. R. (1999) „A New Cosmological Argument“, *Religious Studies* 35, 461-476.

Davey, K. i Clifton, R. (2001) „Insufficient Reason in the 'New Cosmological Argument'“, *Religious Studies* 37, 485-490.

Pruss, A. R. (2006) *The Principle of Sufficient Reason: A Reassessment*, Cambridge: Cambridge University Press.

Pruss, A. R. (2009) „The Leibnizian Cosmological Argument“. U: *The Blackwell Companion to Natural Theology*, ur. W. L. Craig i J. P. Moreland, Wiley-Blackwell, 24-100.

Russell, B. (1903) *The Principles of Mathematics*, Cambridge: Cambridge University Press.

Van Inwagen, P. (1983) *An Essay on Free Will*, Oxford: Oxford University Press.

Whitehead, A. N. i Russell, B. (1910-13) *Principia Mathematica*, vol. 1-3, Cambridge: Cambridge University Press.